

El llinguatge

La r final 18/x/1978

De mots homòfons, que s'escriuen d'una manera diferent però que es pronuncien de la mateixa manera, especialment en el català oriental, amb particularitats fonètiques com la vocal neutra, la o àtona pronunciada u el so idèntic de b i v la r final muda, etc., en podríem dreçar una bella llista: sent, i cent, massa i maça, sardana i cerdana, abocar i evocar, hàbit i àvid, afecte i efecte, no són sinó mostres d'una col·lecció que comprèn un bon nombre de dotzenes de mots. Però els mots que es troben en el cas contrari, és a dir, que tot i escrivint-se igual es pronuncien diferent, ja són prou més escassos. Potser l'únic cas en què en trobem una sèrie sistemàtica és el de les formes que són alhora adjectius (alguns cop substantivats) i infinitius: auxiliar, circular, conciliar, jubilar, militar, regular, triangular i encara algun més. Malgrat que, sobre aquest punt, no podem parlar ni de bon tros d'una pronúncia uniforme, en la més estesa i general aquestes formes són pronunciades donant valor fònic a la r final quan són adjectius, com en les expressions un professor auxiliar, una actitud conciliar, un període regular, una marxa militar, etc., i amb aquesta mateixa lletra muda quan són presos com a verbs en infinitiu: Vam auxiliar el ferit, Cal conciliar tots els interessos, Hem de regular el pas de l'aigua, Van militar en un partit de l'oposició, etc. Anàlogament, existeixen al adjectius de formació semblant, comaucular, cel·lular, canicular, espectacular, exemplar, familiar, ocular, popular, etc., amb una r final que, potser uns cops més feblement que altres, té valor de pronunciació.

El fet que en la immensa majoria de mots acabats en r, aquesta lletra, en una àmplia zona del nostre domini lingüístic, sigui muda, indueix potser a creure que la r final no s'ha de pronunciar mai. És un greu error, en el qual no haurien de caure els qui, havent de parlar habitualment en públic, aspiren a millorar llur dicció. No és probable que ometin la r final de monosíl·labs com or, bar, car, cor, far, gir, llar, mar, mur, per, pur, ver, etc., ni de mots com amor o Però cal que recordin q que a més de les que acabem d'indicar s'ha de pronunciar també la r final d'algunes altres sèries de mots: avar, auster, sincer, sever, foc, vapor, motor, horror, terror, rigor, temor, interior, exterior, superior, obscur, futur, cianur, sulfur, carcar, etc.

Albert Jane